

Avalent>Perekonnaasjad ja pärimine>Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje [sk](#) originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Järgmised keeleversioonid on juba tõlgitud.

Swipe to change

slovaki keel

Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Slovakkia

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus“ igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Slovakkia perekonnaseaduse (seadus nr 36/2005, mis käsitleb perekonda ja millega muudetakse teatavaid õigusakte) ja kohtupraktika kohaselt hõlmab vanemlik vastutus (s.t vanema hooldusõigusega seotud õigused ja kohustused) eelkõige lapse eest hoolitsemist, tema ülalpidamist, esindamist ja lapse vara valitsemist.

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Mõlemad vanemad jagavad vanema õigusi ja kohustusi lapse ees olenemata sellest, kas laps sündis abielust või väljaspool abielu või kas vanemad elavad koos või mitte (kas nad on abielus, lahutatud või elavad lahus).

Kohus võib võtta vanemalt hooldusõiguse (või siis piirata seda õigust) tõsiste asjaolude korral, nagu on sätestatud perekonnaseaduse § 38 lõikes 4.

Kohus võib tunnustada üle 16aastase alaealise vanema õigusi ja kohustusi seoses alaealise lapse isikuhooldusega, võttes arvesse perekonnaseaduse § 29 sätestatud tingimusi.

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Jah. Kui alaealise lapse mõlemad vanemad ei ole teovõimelised, neid on nende vanema õigustest ilma jäetud või nad on surnud, peab kohus määrama eestkostja, kes peab alaealise lapse isiklikult üles kasvatama, teda esindama ja tema vara valitsema.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad abielu lahutada või elavad lahus?

Kohus peab tegema otsuse vanema õiguste ja kohustuste jaotamise ja teostamise kohta (seda isegi juhul, kui mõlemad vanemad jätkavad ühiselt vanema õiguste ja kohustuste teostamist) või võib kiita heaks vanematevahelise kokkuleppe.

Perekonnaseaduse § 36 lõike 1 kohaselt võivad alaealise lapse lahus elavad vanemad mis tahes ajal kokku leppida vanema õiguste ja kohustuste teostamise küsimuses. Kui vanemad kokkulepet ei saavuta, võib kohus kindlaks määrata, kuidas nad peavad oma õigusi ja kohustusi teostama, seda isegi juhul, kui sellega seoses ei ole avaldust esitatud; eelkõige peab kohus otsustama, kummale vanematest antakse alaealise lapse isikuhooldusõigus (*osobná starostlivosť*). Paragrahve 24, 25 ja 26 kohaldatakse *mutatis mutandis*.

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Vanemate õigusi ja kohustusi käsitleva vanematevahelise kokkuleppe peab heaks kiitma kohus.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Vaidlusi on võimalik kohtuväliselt lahendada vahendust käsitleva seaduse nr 420/2004 kohase vahendusmenetluse teel. Seda seadust kohaldatakse ka perekonnaseadusega reguleeritud suhetest tulenevate vaidluste puhul. Vahendus on kohtuväline menetlus, mille raames lahendavad menetluse pooled vahendaja abil vaidlust, mis on tekkinud nende lepinguliste või muude õiguslike suhete tagajärjel. Vahendusmenetluse käigus saavutatud mis tahes kokkulepe tuleb vormistada kirjalikult ja on menetluse poolte jaoks siduv.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Kohus võib põhimõtteliselt teha mis tahes otsuse, kuid kohus ei saa anda ainuhooldusõigust ühele vanemale. Üksnes juhul, kui üks vanematest on vanema õigustest ilma jäetud, saab ühele vanemale anda lapse ainuhooldusõiguse. Praktikaga aga teeb kohus otsuse selle kohta, kumb vanem saab lapse isikuhooldusõiguse ning peab last esindama ja tema vara valitsema. Kohus teeb samuti otsuse selle kohta, kuidas peab lapse ülalpidamises osalema see vanem, kellele ei antud lapse isikuhooldusõigust, või kiitma heaks vanematevahelise kokkuleppe elatise maksmise kohta.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid enne teise vanemaga arutamata?

Slovakkia perekonnaõiguses kasutatakse terminit „*rodičovské práva a povinnosti*“, mille all mõistetakse vanemate õigusi ja kohustusi, mida mõlemad vanemad alati jagavad (sellest tulenevalt saab ainuhooldusõigus eksisteerida üksnes juhul, kui teine vanem on surnud, ta ei ole teovõimeline või temalt on vanema õigused ära võetud). Tuleb eristada neid vanema õigustest ja kohustustest ilmajätmise juhtumeid ning juhtumeid, mille puhul antakse lapse isikuhooldusõigus teisele isikule. Kui lapse isikuhooldusõigus antakse ühele vanematest, on asjaomasel vanemal õigus teha otsuseid kõigis lapse igapäevaelu käsitlevates küsimustes, ilma et tal oleks vaja teise vanema nõusolekut. Kuid vanema õiguste ja kohustuste teostamisega seotud olulistes küsimustes (lapse vara valitsemine, lapse välisriiki elama asumine, kodakondsus, tervishoiuteenuste osutamiseks nõusoleku andmine, tulevase elukutsega seotud väljaõpe) tuleb saada teise vanema nõusolek. Kui vanemad ei suuda kokkulepet saavutada, teeb otsuse kohus ühe vanema avalduse alusel.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Kohus võib vanematele anda ühise isikuhooldusõiguse (s.t näha ette, et vanemad teostavad seda õigust kordamööda), kui mõlemad vanemad on võimelised last kasvatama ja on huvitatud lapse eest hoolitsemisest ning kui selline korraldus on lapse huvides ja aitab tema vajadusi paremini rahuldada. Kui vähemalt üks vanematest nõustub lapse jagatud isikuhooldusõigusega, peab kohus välja selgitama, kas ühine isikuhooldusõigus on lapse huvides.

Vt kõigile eelmistele küsimustele antud vastused, eelkõige küsimusele nr 8 antud vastus.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevad avaldused tuleb esitada sellele ringkonnakohtule (*okresný súd*), kelle tööpiirkonnas asjaomane alaealine laps elab. Vorminõudeid järgida ja dokumente lisada ei ole vaja, sest selle menetluse võib kohus algatada omal algatusel. Dokumentide esitamise kohustus sõltub avalduse sisust; tavaliselt on vaja lapse sünnitunnistust.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Kohaldatakse lihtsustatud ja vähem formaalset menetluskorda. On võimalik võtta kiirmenetluse korras ajutisi meetmeid.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Vanemate õiguste ja kohustuste kindlaksmääramisega seotud menetluste puhul kohtukulud maksma ei pea. Slovakkias antakse praegu menetlusabi üksnes kohtukulude maksmisest vabastamise ja tasuta õigusesindaja teenuste osutamise vormis. Üksikud inimesed otsustavad kasutada advokaadi abi, võttes arvesse, et vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevate menetluste puhul on tegemist hagita menetlustega. Kuid kui isiku puhul on täidetud kohtukulude maksmisest vabastamise tingimused, võib kohus omal äranägemisel tagada tasuta õigusesindaja, sealhulgas advokaadi teenuste osutamise, kui ta leiab, et esindaja kasutamine on vajalik menetluse poole huvide kaitsmiseks.

Kohus suunab kõik isikud, kes taotlevad advokaadi määramist ja kelle puhul on täidetud kohtukulude maksmisest vabastamise tingimused, õigusabikeskusesse. Kohus tutvustab menetluse poolele seda võimalust. Kohus võib isiku kohtukulude maksmisest vabastada täielikult või osaliselt, kui see on põhjendatud isiku olukorraga ja kui tegemist ei ole isiku meelevaldse või ilmselgelt alusetu katsega õigust kasutada või õigusemõistmist takistada. Vabastust kohaldatakse kogu menetluse suhtes ja tagasiulatuvalt, kui kohus ei otsusta teisiti. Siiski ei hüvitata summasid, mis maksti enne seda, kui tehti otsus kulude maksmisest vabastamise kohta.

Õigusabikeskus pakub menetlusabi ja kaitset neile füüsilistele isikutele, kes ei ole oma majanduslikust olukorrast tulenevalt suutelised oma õiguste kasutamiseks ja kaitsmiseks õigusteenuseid kasutama. Menetlusabi andmise ulatus on sätestatud seaduses nr 327/2005 õigusabi andmise kohta materiaalselt puudust kannatavatele isikutele.

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Jah, vanemate õigusi ja kohustusi käsitleva otsuse peale on võimalik esitada apellatsioon.

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnel muult ametiasutuselt vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Otsuse täitmisele pööramise taotlus esitatakse lapse elukohajärgsele üldkohtule. Otsuse täitmisele pööramisel kohaldatakse seaduses nr 99/1963 (tsiviilkohtumenetluse seadustik) sätestatud menetlust.

Kohaldatakse tavapäraselt (kohtulikk) täitemenetlust, välja arvatud seoses isikuhooldusõigust käsitlevate otsustega (mille kohaselt tuleb laps tagastada vanemale, kellel on otsuse alusel lapse isikuhooldusõigus). Sellistel juhtudel kohaldatakse rangemat menetlust (määratakse rahatrahvid ja võimalik on politsei või muude pädevate täitevasutuste sekkumine).

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetakse?

Vastavalt nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrusele (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, tunnustatakse ja täidetakse vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevaid teises liikmesriigis tehtud kohtuotsuseid Slovaki Vabariigis ühegi erimenetluse järgimist nõudmata (artikli 21 lõige 1), s.t puudub vajadus otsuse täidetavaks tunnistamise järele. Kuid huvitatud isik võib taotleda vanemate õigusi ja kohustusi käsitleva teises liikmesriigis tehtud otsuse täidetavaks tunnistamist; sellisel juhul kohaldatakse määruse III peatüki 2. jaos sätestatud menetlust.

Taotlused esitatakse sellele ringkonnakohtule, kelle tööpiirkonnas asub lapse alaline elukoht, või kui laps ei ole resident, siis sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas laps ajutiselt elab. Sellise kohtu puudumise korral on pädev Bratislava I linnaosa ringkonnakohus.

Otsuse tunnustamise taotlusele või täitmisotsuse taotlusele tuleb lisada vanemate õigusi ja kohustusi käsitleva otsuse koopia, mis vastab selle autentsuse tõendamise nõuetele, ning otsust käsitlev tõend, mille on huvitatud isiku taotluse alusel välja andnud asjaomane päritoluriigi kohus, s.t kohus, kes tegi otsuse vanema õiguste ja kohustuste kohta.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Apellatsiooniga tuleb alati pöörduda algse otsuse teinud ringkonnakohtu poole, kuid apellatsioone lahendab piirkonnakohus (*krajský súd*). Vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevate otsuste tunnustamise peale esitatud apellatsioon menetletakse ja lahendatakse kooskõlas tsiviilkohtumenetluse seadustikuga.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Slovakkia kohtud on pädevad üksnes neis vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevates menetlustes, kus lapse alaline elukoht on Slovaki Vabariigis. Kui laps ei ela Slovaki Vabariigis, kuid tema alaline elukoht on seal, või kui vanemad ei ela Slovaki Vabariigis või on eri riikide kodanikud, kohaldatakse Slovakkia õigust kooskõlas vanema kohustuste kindlaksmääramise ja laste kaitse abinõude rakendamise pädevuse, kohaldatava õiguse, abinõude tunnustamise, rakendamise ja koostöö Haagi konventsiooniga (teatis nr 344/2002) (konventsiooni III peatükk).

Rahvusvahelist eraõigust ja menetlusõigust käsitlevas seaduses nr 97/1963 on sätestatud, et vanemate ja laste vahelised suhted, sealhulgas vanema õiguste ja kohustuste tekkimine või lõppemine, on reguleeritud lapse alalise elukoha järgse riigi õigusega. Erandjuhul võib kohus võtta arvesse teise riigi õigust, kui menetletaval ajal on selle riigiga oluline seos ja kui see on vajalik lapse või tema vara kaitsmiseks. Vanema õigused ja kohustused, mis on isikul lapse algse alalise elukoha järgse riigi õiguse alusel, jäävad kehtima ka juhul, kui lapse alaline elukoht muutub. Kui kummalgi vanemal ei olnud vanema õigusi ja kohustusi, mida tunnustatakse Slovakkia õiguse alusel, siis tekivad need õigused ja kohustused siis, kui lapse alaliseks elukohaks saab Slovaki Vabariik. Vanema õiguste ja kohustuste teostamise suhtes kohaldatakse lapse alalise elukoha järgse riigi õigust.

Rahvusvahelist eraõigust ja menetlusõigust käsitlevat seadust kohaldatakse üksnes juhul, kui puudub välisleping või kui olemasolev välisleping ei sisalda kohaldatava õiguse kindlaksmääramist käsitlevaid kollisiooninorme.

Peale 1996. aasta Haagi konventsiooni on Slovaki Vabariigi suhtes siduvad mitmed kahepoolsed kokkulepped, mis sisaldavad kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid, ning vanemate õigusi ja kohustusi käsitlevates menetlustes on need sätted ülimaldlikult rahvusvahelist eraõigust ja menetlusõigust käsitleva seaduse sätete suhtes. Kõnealused kokkulepped on järgmised:

Bulgaaria: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Bulgaaria Rahvavabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigusabi andmist ja õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Sofia, 25. november 1976; määrus nr 3/1978);

Horvaatia, Sloveenia: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Belgrad, 20. jaanuar 1964; määrus nr 207/1964);

Ungari: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Ungari Rahvavabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigusabi andmist ja õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Bratislava, 28. märts 1989; teatis nr 63/1990);

Poola: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Poola Rahvavabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigusabi andmist ja õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna-, tööõigus- ja kriminaalasjades (Varsavi, 21. detsember 1987; määrus nr 42/1989);

Rumeenia: Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Rumeenia Rahvavabariigi vaheline kokkulepe, mis käsitleb õigusabi andmist ja õigussuhete reguleerimist tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Praha, 25. oktoober 1958; määrus nr 31/1959).

Viimati uuendatud: 10/02/2020

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega.

Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriikide sisu haldamise eest vastutavad liikmesriigid uuendavad parajasti selle veebisaidi sisu, et võtta arvesse Ühendkuningriigi lahkumist Euroopa Liidust. Kui leiate siit teavet, milles Ühendkuningriigi lahkumine veel ei kajastu, ei ole see taotluslik ja muudetakse peagi.